

Неля Зуєнко
кандидат педагогічних наук, доцент
Анна Монашненко
кандидат педагогічних наук, доцент
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
м. Київ

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Постановка проблеми. Одним із основних аспектів реформування освіти останнім часом виступає визнання значення мови в навчальному процесі підготовки майбутніх фахівців.

У Державному стандарті і концепціях мовної освіти реформування школи пов'язується з оновленням змісту навчання мови у вищих освітніх закладах, спрямуванням їх на формування творчої мовної особистості студента. З-поміж основних напрямів модернізації вищої освіти в нашій країні одним із актуальних сьогодні постає формування комунікативної культури. Особливого значення набувають теоретико-методологічні, соціально-психологічні, організаційно-педагогічні та методичні аспекти широкомасштабної проблеми повноцінного професійного розвитку випускників вищих навчальних закладів у напрямі сформованості у них професійної компетентності, що включає й мовленнєвий аспект [2, с.91]. У зв'язку з цим, розроблена концепція формування комунікативної культури студентів вищих аграрних закладів.

Концепція – це системний опис певного предмета чи явища, який сприяє розумінню, трактуванню, виявленню первинних ідей його побудови та функціонування.

Відзначимо, що для формування комунікативної культури студентів необхідна відповідна організація навчального процесу та створення сприятливих психолого-педагогічних умов, як обставини чи обстановки, «яка може сприяти розвитку або гальмуванню будь-якого явища чи будь-якого процесу» [3, с. 27]. Зокрема, провідними умовами є: сформованість професійної педагогічної компетентності викладача, відбір і структурування змісту навчального матеріалу відповідно до пізнавальних можливостей студентів; реалізація системи методів навчання, спрямованих на формування комунікативної культури студентів [3].

Педагогічні умови, фактори та принципи навчання складають основу наукової концепції системного формування комунікативної культури студентів. При розробці педагогічних систем вчені найчастіше зупиняються на таких складових, як: студенти, викладачі (чи технічні засоби навчання), цілі, зміст, процеси, організаційні форми виховання і навчання, реальний результат, принципи, підходи (конструктивний, технологічний, дослідницький) тощо. Висвітлення усіх елементів педагогічної системи і є формулюванням концепції.

Провідна мета системи формування комунікативної культури студентів – поетапний розвиток комунікативної культури як складної, інтегрованої властивості особистості від репродуктивних, виконавчих рівнів до продуктивних, творчих.

З огляду на значний обсяг наукової та професійної термінології, яку мають засвоїти студенти, невелику кількість годин, відведених на опанування професійною лексикою постає питання про інтенсифікацію та оптимізацію навчального процесу [4]. Для успішної його реалізації дослідники пропонують удосконалення змісту навчального матеріалу та методів навчання [1].

Зміст навчального матеріалу, як один з основних педагогічних факторів, забезпечує цілеспрямоване формування необхідними знаннями, уміннями та навичками. Учені вважають, вдосконалення змісту навчального матеріалу з формування комунікативної культури студентів передбачає:

- часовий перерозподіл навчального матеріалу з тенденцією викладу нової термінологічної інформації на початку заняття, коли сприйняття студентів більш активне;
- раціональне дозування навчального матеріалу для опрацювання нових термінів;
- відбір мовного матеріалу з чітким виділенням у ньому основних термінологічних лексем, професійно орієнтованих;
- забезпечення логічної наступності, послідовності при опануванні новою професійною термінологією[1, с.17].

Надання викладачам свободи вибору змісту навчання уможливується через визначення ними найбільш цікавої та необхідної у практичній діяльності інформації з методики і техніки викладання навчальних дисциплін і виховання студентів.

Особливо важливою є подібна робота викладачів вищих технічних закладів, де формування комунікативної культури

студентів ускладнюється розпорошеністю термінологічних знань за низкою дисциплін як природничо-гуманітарного, так і блоку фахових та спеціальних дисциплін, а також недостатньою методичною базою [1, с.16].

Особливу увагу слід приділяти розширенню термінологічного словника студентів, яке здійснюється під час вивчення усіх дисциплін, але активізація вже відомих лексем досягається лише за допомогою різних вправ. Успіх цієї роботи значною мірою залежить від урахування системних зв'язків, які характеризують лексику. Важливо, щоб слова сприймалися і засвоювалися студентами не ізольовано одне від одного, а певними комплексами. Це має бути враховано в текстах вправ, у яких пропонуємо подавати матеріал на основі смислових, лексико-граматичних, словотвірних, стилістичних особливостей.

На заняттях з іноземної мови формування комунікативної культури студентів дають позитивний результат такі основні об'єкти словникової роботи:

- слова і стійкі словосполучення, з якими студенти зустрічаються вперше або значення яких не зовсім розуміють;
- лексико-семантичні ряди, групи слів, що функціонують у різних контекстах;
- співвідносні лексичні засоби: активна і пасивна лексика, літературні й позалітературні, нейтральні і стилістично забарвлені слова;
- професійна лексика й термінологія [1].

Основою словникової роботи, як зазначають дослідники, є опора на лексичне значення слова. Саме з цим пов'язується зміст цієї роботи: пояснення значень нових лексем, установлення спільного і відмінного в семантиці слів, системних відношень між словами, добір стрижневих слів і виражальних засобів для конструювання певного висловлювання, виявлення лексичних недоліків свого і чужого мовлення.

Збагачення словникового запасу, особливо професійною лексикою, пов'язане не тільки з його кількісним збільшенням, але й з якісними змінами, що виражаються у розширенні обсягу понять, в уточненні значень слів, в ознайомленні з новими значеннями вже відомих слів. Розвиток активного словника – це систематична, добре

організована, цілеспрямована робота, пов'язана з усіма розділами й темами мовного курсу у вищій школі.

Педагогічні умови та принципи складають основу наукової концепції системного формування комунікативної культури студентів технічних вузів у процесі професійної підготовки, яка реально зв'язує цілі, зміст навчального матеріалу, виклад, учіння та навчальне мікросередовище.

Ключові слова: комунікативна культура, психолого-педагогічні умови, принципи.

Ключевые слова: коммуникативная культура, психолого-педагогические условия, принципы.

Key words: communicative culture, terms, principles.

Резюме. В статті аналізується комплекс психолого-педагогічних умов та принципів, який з високим ступенем вірогідності приведе до формування комунікативної культури майбутніх фахівців технічних вузів України.

Резюме. В статье анализируется комплекс психолого-педагогический условий и принципов, который с большой долей вероятности приведет к формированию коммуникативной культуры будущих специалистов технических вузов Украины.

Resume. The article is devoted to a selection and ground of complex pedagogical terms and principles which provide forming of communicative culture of future specialists.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікторова Л.В. Концепція формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх лікарів ветеринарної медицини // Професіоналізм педагога у контексті Європейського вибору України : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Професіоналізм педагога у контексті Європейського вибору України", 20–22 вересня 2007р., м. Ялта. – 3б. статей: Ч.2. – Ялта: РВВ КГУ, 2007. – С. 14–18.

2. Вікторова Л. В. Формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх фахівців сільського господарства / Л. В. Вікторова // Розвиток освіти в умовах поліетнічного регіону : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (9–11 квіт. 2009 р., Ялта). – Ялта : РВВ КГУ, 2009. – С. 90–95.

3. Зуєнко Н. О. Розвиток навичок міжкультурної комунікації на заняттях з іноземної мови / Н. О. Зуєнко // Розвиток професіонала і

професіоналізму: теорія і практика : зб. наук. пр. – Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І. – 2014. – С. 140–142.

4. Зуєнко Н. О. Внутрішня форма терміна та дискурс / Н. О. Зуєнко, А. М. Монашненко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Філологічні науки». – К. : ВЦ НУБіП України, 2013. – Вип. 186, Ч. 1. – С. 60 – 64.